

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง แนวทางปฏิบัติกรณีสมาชิกสภาเทศบาลถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕

สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส ได้มีหนังสือ ด่วนมาก ที่ สภา ๐๕/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทราือนแนวทางปฏิบัติกรณีนายมะฮะมูด มะฮะมูด สมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาสถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ สรุปความได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดว่านายมะฮะมูด มะฮะมูด สมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาส จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในกรณีพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สภาเทศบาลเมืองนราธิวาสได้พิจารณาแล้วเห็นว่า นายมะฮะมูด มะฮะมูด จะต้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลที่ดำรงอยู่ แต่สภาเทศบาลเมืองนราธิวาสยังขาดแนวทางปฏิบัติในกรณีดังกล่าว จึงขอหารือดังนี้

๑. การพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลของนายมะฮะมูด มะฮะมูด จะมีผลนับตั้งแต่วันที่ใด และมีแนวทางปฏิบัติให้พ้นจากตำแหน่งอย่างไร

๒. บรรดาผลประโยชน์ตอบแทนใด ๆ ที่นายมะฮะมูด มะฮะมูด ได้รับจากเทศบาลเมืองนราธิวาสจะมีผลประการใด

๓. กิจการในหน้าที่สมาชิกสภาเทศบาลของนายมะฮะมูด มะฮะมูด ที่ได้ดำเนินมาแล้วจะมีผลอย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวโดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นว่า

ประเด็นที่หนึ่ง ที่ว่าการพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลของนายมะฮะมูด มะฮะมูด จะมีผลนับตั้งแต่วันที่ใด และมีแนวทางปฏิบัติให้พ้นจากตำแหน่งอย่างไร นั้น เห็นว่า นายมะฮะมูด มะฮะมูด เคยดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๐ และพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ นายมะฮะมูด มะฮะมูด จึงต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง คือวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๐ และภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือวันที่ ๘

อันวาคม ๒๕๔๑ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๒^๑ วรรคหนึ่ง (๒) และมาตรา ๒๙๒ วรรคสอง แต่ นายมะฮูเซ็นไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำ วินิจฉัยที่ ๒๘/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ว่านายมะฮูเซ็นจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินในการพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) และมาตรา ๒๙๒ วรรคสอง ดังกล่าว แล้ว นายมะฮูเซ็นจึงต้องห้าม มิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี

ส่วนการจะเริ่มนับระยะเวลาการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเมื่อใด นั้น รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๕^๒ วรรคหนึ่ง กำหนดให้นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง แต่ในกรณีนี้ นาย มะฮูเซ็น ได้พ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่จะมีการดำเนินการให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย จึงไม่อาจเอา วันพ้นจากตำแหน่งเป็นวันเริ่มต้นในการนับระยะเวลาห้าปีได้ ต้องอาศัยการเทียบเคียงกับ

บทบัญญัติในตอนต้นของมาตรา ๒๙๕ วรรคหนึ่ง ที่ว่าให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่ วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นวันเริ่มต้นนับระยะเวลา ๕ ปี และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔^๓ ได้นิยามคำว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๙๑^๔ ของรัฐธรรมนูญ

^๑ มาตรา ๒๙๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๙๑ ให้แสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๙๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

^๒ มาตรา ๒๙๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจาก ตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๙๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอ เรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^๓ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้หมายความรวมถึงสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้หรือ
งบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ได้
กำหนดเกณฑ์ไว้ว่าเทศบาลเมืองที่จะอยู่ในข่ายความหมายดังกล่าวต้องเป็นเทศบาลเมืองที่มีรายได้
ไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ ล้านบาท เมื่อเทศบาลเมืองนราธิวาสมีรายได้ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ เกินกว่าที่
กำหนดไว้ดังกล่าว นายมะฮูเซ็นจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาส

ส่วนการพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาสของนายมะฮูเซ็นจะมี
ผลนับตั้งแต่วันใดนั้น เมื่อได้พิจารณามาแล้วว่านายมะฮูเซ็นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ครบกำหนดยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน คือ วันที่
๘ ธันวาคม ๒๕๕๐ นายมะฮูเซ็นจึงไม่อาจดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลได้มาแต่ต้น แต่
อย่างไรก็ดี การวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สินอันจะมีผลทำให้ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด
ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ วรรคสอง^๔ ดังนั้น เมื่อใดที่ศาลรัฐธรรมนูญยัง
ไม่มีคำวินิจฉัยเช่นนั้น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวจึงยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้จงใจไม่ยื่น
บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและยังไม่ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด แต่
เมื่อใดศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว จะมีผลย้อนหลังไปทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้
นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ ตั้งแต่วันครบกำหนดยื่นบัญชีแสดงรายการ
ทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว การดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาสของนายมะฮู
เซ็นจึงเป็นการไม่ชอบมาแต่ต้น ส่วนการปฏิบัติหน้าที่และการรับประโยชน์ตอบแทนในระหว่างที่
ดำรงตำแหน่งโดยไม่ชอบดังกล่าวจะเป็นอย่างไร จะได้กล่าวถึงในประเด็นที่ ๒ และประเด็นที่ ๓
ต่อไป

ประเด็นที่สอง ที่ว่าบรรดาผลประโยชน์ตอบแทนใด ๆ ที่นายมะฮูเซ็น มะฮูยี่
ได้รับจากเทศบาลเมืองนราธิวาสจะมีผลประการใด และประเด็นที่ ๓ ที่ว่ากิจการในหน้าที่สมาชิก
สภาเทศบาลของนายมะฮูเซ็น มะฮูยี่ ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว จะมีผลอย่างไรนั้น รัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๙๕ วรรคสอง^๕ ประกอบกับมาตรา ๙๗^๖ ได้บัญญัติรองรับว่าการออกจากตำแหน่งทาง

๑๗๑

๑๗๑

^๔ มาตรา ๒๙๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการ
ทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่ได้รับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

๑๗๑

๑๗๑

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๑๗๑

๑๗๑

^๕ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^๖ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^๗ มาตรา ๙๗ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
ภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง หรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง
สิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำ

การเมืองใดภายหลังจากวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงหรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงไม่กระทบถึงกิจการใด ๆ ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้กระทำในตำแหน่งหน้าที่ และการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นออกจากตำแหน่งหรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ในกรณีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งคำวินิจฉัยให้นายมะฮะฮูเซ็นทราบ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๓ จึงต้องถือว่านายมะฮะฮูเซ็นออกจากตำแหน่งภายหลังจากวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ดังนั้น ผลประโยชน์ใด ๆ ที่นายมะฮะฮูเซ็นได้รับจากเทศบาลเมืองนราธิวาสและกิจการใด ๆ ที่ทำในหน้าที่สมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาสจนถึงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ย่อมไม่ถูกกระทบกระเทือน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๕ วรรคสอง และมาตรา ๙๗ โดยอนุโลม

ส่วนการที่นายมะฮะฮูเซ็นยังคงอยู่ในตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาสต่อไป นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งคำวินิจฉัยให้นายมะฮะฮูเซ็นทราบแล้ว นั้น เมื่อไม่มีบทบัญญัติใดรองรับถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับหลังจากการแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและกิจการที่ได้กระทำในตำแหน่งหน้าที่หลังจากการแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายมะฮะฮูเซ็นจึงไม่มีสิทธิได้รับผลประโยชน์ใด ๆ ได้อีก หากนายมะฮะฮูเซ็นได้รับไปแล้ว ก็ย่อมต้องคืนให้แก่เทศบาลเมืองนราธิวาส และกิจการที่นายมะฮะฮูเซ็นฯ ได้ทำในหน้าที่สมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาส ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง

(ลงชื่อ) ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์
(นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มีนาคม ๒๕๔๔

ตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว